

1870. II. évfolyam. 3. szám. Szerda, január 5.

DEBRECEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

Megjelen hetenkint ötször, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, szombaton.

Nyitlóterem megjelenő közlemény 5 hasábos sora 15 kr.

Nagyobb terjedelmű, mint szinte több izbeli hirdetés alk szentit a legolcsóbb árért.

Bélyegdíj: Minden beiktatásért külön 30 kr.

Előfizethető helyben: Teleki K. Lajos és Csáthy Károly könyvkereskedésben s a szerkesztőségben. — Egyébütt a postahivatalok utján.

Előfizetési árak:

Helyben és postán küldve:

Egy évre 10 ft. Félévre 5 ft. Három hónapra 2 ft 50 kr.

Egyes szám 10 kr.

Előfizetési pénz s minden közlemény: Főpiacz Tereczy-ház földszint a szerkesztőséghez bérmentve küldendők.

Hirdetési díj:

5 hasábos petit sorért 5 kr.

Jellemző lélektoni vonást tartalmaz... Hirdetési díj: 5 hasábos petit sorért 5 kr.

Lesz-e az idén tisztújításuk? — Igen könnyű rá a felelet. A tisztújítások az 1867-ik évben tartottak meg és pedig azon világos kikötéssel, hogy az elválasztott tisztviselők hivataloskodása 3 évig tartson; vagyis a választás 3 évi tartama terjesztett ki.

Közgazdaszat. Debrecen, jan. 3. A tegnapi nap, főleg hízott sörtest hajtottak... A mai betevésárak is, az alig járt, igen gyérre volt látogatott.

Jan. 4. Cs. arany 5. 80. ezüst 120.50 s kisdutalaj. Oláh Károly.

detés. Könyvi tanácsa részéről közölte alperes Herczeg József árverési határidőben, a határidőben u. m.

Czegled kultúrasi lető fele része 1870. évi jan. 18-án — telekhiatal helyiségekben — el fognak adni.

1870. évi jan. 18-án — telekhiatal helyiségekben — el fognak adni.

szék tealkönyvi tanácsának 12. 1-5

0-dik arjegyzék. Táblázat az árakról, például: 15 ft., 17 ft., 14 ft., 12 ft., 10 ft., 8 ft., 7 ft., 6 ft., 5 ft., 4 ft., 3 ft., 2 ft., 1 ft.

TÁRCZA.

Az átszellemült festésznő, vagy: a miniatúr-kép. — Polka Eliza helyese.

Mitsem obajtott volna Mieris inkább, mint Heers Jakabot d-rekánál fogva megragadni és ott egy hatalmas hajítással, országban, világon át, ahonnan jött, Rómába dobni vissza, hogy itt zavart okozzon. És aztán Annát paripára emelve, vele a föld felső részébe vágatni el, hogy legtovább esik tőle.

A különös öreg a jövőbeli vejt is magával hozta. Valami Smaart Lukács nevű ember volt ez a legzadagabb molnár Gentben, kinek jól táplált természetével az öreg leányának kellemes meglepetést velt szerezhetni.

De mennyire elhalványodtak a leányok szép arczroszái ennek nem várt megjelenésére! Még atyját sem volt képes elnyájasan üdvözölni, mint egykor: vigasztalatlannal és remegve állott vele szemben, s arczán aláfolyó könnyei, az öreg Smither egészen fölfingerelték.

Abban az időben a gyermekek akkor voltak azok, hogy szüleiknek valaként engedelmeskedjenek; — de a konyék sehogys sem illeltek össze ily engedelmeskedéssel. A szép Anna is, — kinek gyönyörű alakjáról Lukács molnár soha le nem vette szemét, ki nyilatkozta, hogy engedelmeskedni akar, mint hú leánya, de a mi a férjhezmenetel illeti — miután Katalin asszonytól mindenféle titkos jelek és arczalakokkal buzdítottat, — arra nézve e hány évi gondolkozási időt kért magának ki.

hatos s csakis részletes kipróbásra vár. részint mert a törvénynek köszönhetik a királyi városok önálló törvényhatósági jogait; és e világos törvénytel pusztá feltévé s alapján, csupán remény tejeben el-terniök a királyi városoknak, a legnagyobb háta, magok iránti egyik legnagyobb hűtlenségi tett volna.

Betről betüre kell ragaszkodni a királyi városoknak ama törvényhez; azt könnyedén megsemmisíteni engedni semmi áron nem lehet, nem szabad; önként állni pedig el annak szabványaitól: tán ki is mondhatjuk nyíltan, árulás volna, annyival inkább, mert központossáira törekvő kormányunktól azt, hogy a királyi városok rendezését demokratikusabb alakra fejtesse, mint ama törvény, várnai sem lehet; — meglátásig ez azon irányzatból, mit Pest város küldöttsegeinek a tárgyi belajavaslatáról hallunk, mely szerint a tisztviselők közül csak a polgármester választatnák közvetlenül a választók által, — a többi tisztviselőt mind a képviselők választanák. E javaslat már a demokratikus jogokat megszorítja, az első választók jogát elveszi, s a képviselőkre átruházza: vagyis be akarja hozni a közvetett választást, mely sem a tudomány, sem a gyakorlati élet által már csak azért sem helyeselhető, mivel a választók által megválasztott képviselők soha össze nem gyűlnek egészen, választóikat nem is képviselhetik sem elvben, sem pedig a választandó tisztviselő iránti érzelmeikben; — szent tudjuk, hogy fátylon keresztül nézve nap világa sem oly tiszta, mint, ha azt felem szemmel tekinthetjük. A közvetett választásoknak tehát a tisztviselők választásáról behozása ellen minden demokratának tiltakozni kell.

Feltéve még, hogy a folyó évben, péld. a tisztjár hatáskörön túl csak egy hónapig csakugyan készen lenne is a törvényhatóságok rendezése iránti törvény: vajon életbe lehet-e az azonnal, minden előleges, összehírásai s más hasonló munkálatok nélkül? — Azt hisszük, hogy nem. — És így a mostani tisztjár működésének tartalma csakugyan meghosszabbítottának.

De kinek volna joga ahhoz, hogy a 3 évre választott tisztjár életét megújnytsa?

Azt hisszük, hogy magok a tisztviselők és képviselők, mint a kiknek hatásköréről, sőt személyéről is van itt szó, már csak a szerénység szabályainál fogva sem követhetnek el oly hivatali-hatalommal visszaéjést, hogy magokat továbbra is megmarasszák; — ehhez epen ugy nem volna joguk, mint ma a g a n a k a k o r m a n y n a k s e m á l l a t a l m a b a n, hogy a törvény világos határozata ellenében rendeltetileg intézkedjenek. Csak a választók, legfeljebb az országgyűlés lehetnének jogosítva arra, hogy a tisztújítás elhalasztását kimondják; de a választók, ha e véget őss ejönek, a választást is megjejtetik; az országgyűlés azonban intézkedhetik az elhalasztás tárgyában; — bár nem látjuk át, hogy arra elég ok forogna fenn; mivel, ha a most következő tisztújítás megtartatik is, mért

ne lehetne azt fel, vagy egy év múlva, az új törvény szerint ismételni?; ha újonczoni szabad egy év alatt kétszer, hát restaurálni mért ne lehetne?

Hanem a nép választás adta hivatali hatáskört, törvényt, vagy a választók felhatalmazása nélkül, a megbízás lejártá után is gyakorolni, alkotmányos tisztjárnak, és képviselőnek nem lehet, nem szabad. A törvényhatóságok képviselői mostani tisztviselők és képviselők tehát csak választók megbízásának és törvénynek tesznek eleget, ha határozatukal kimondják, mikép a megbízás lejártával a tisztújítás megfog tartatni.

Megvárjuk mindegyik alkotmányos tisztviselőtől és képviselőtől, hogy a törvényt és alkotmányt e téren is tiszteletben tartandja. A megbízás lejártá után is hivatalban maradás szegény és alkotmányt elleni hűtlenség volna, igazi néven.

A tanszabadság ref. főkiskolánkban.

A gymnasium lényeges változások megkezdését. Nagyszerű épületnek megfelelő alap kell. Oly szerencsés tanítványok, hol szabadság uralkodik a tanulásban és tanításban, szükséges, hogy annak sikeres használatára előkészítsenek a tanulókat.

Czélja a gymnasiumnak — tervünk szerint — a tudományos életre szándékozók, az egyetemre vagy tudományos oktatásra s a fensőbb pályára nem lépőkét általános emberies és nemzeti műveltségre előkészíteni, — mely czél előrése bizonyos megkötés nélkül n y o l c é v i é d i. Vannak sokan, miveltebb körökben is, kik a gymnasium jelzett czéljával nem értenek egyet. Gondolkodásuk tévedésen alapul. Mert nem tagadhatja senki, hogy a gymnasiumból kik kikérik a felsőbb tudományokat hallgatóknak, kik itt készülnek előhumanisztikai képzés által; és ha vannak is, kik real pályára szándékoznak lépni, azok kedvéért a főczél, a tudományos szakpályára előkészítés, fel nem oldozható.

Különösen a latin és görög nyelvet ohatnának németül kivetni, vagy legalább kevesebb órára szorítani, sőt maga a kultuszminiszter is szándékozik az állami iskola tanszabadságát a görög nyelv tanítását. De, vajon melyik tudós bocsátkozhatik szaktudományának egyélyé, annak kelte, ha történelmet nem vizsgálhatja, mit pedig a latin és görög nyelv segítségével nélkül jól alig lehet. Ezt már mindenki elismerte, ki a történelmet csak felületesen is járta. És ki gondolja, hogy mily nagy szerepe volt e két nyelvnek a régi világban; az előtt magától elesik, sőt neveltség nélkül azon okoskodás, hogy a többi kihalt nyelveket nem tanítják, miért adják elő ezeket is?

Tegyükhatlan, sok növendék jár a gymnasiumnak kivált alsóbb osztályába, kik iparosok akarnak lenni, s ezek talán nem szükségének minden előadott tudományt választandó pályájukon. De felvett-e ezt figyelembe oly tanítvány, melynek czélja a tudományos életre szándékozók felsőbb tudományok hallgatására előkészíteni? — S beláthatja mindenki, hogy iparos iskolákat könnyebben nyithatni s kevesebb költséggel láthatni el, mind anyagi, mind szellemi tekintetben, mint ha a gymnasiumt áldoznak fel e czélra, megfosztanak az iskolai tudományos értékeit.

Nem adatik ugyan a mi gymnasiumunkban tudományos rendszer, vagy a tudományos nyomozás újabb és újabb eredménye, hanem csak anyagi kézs ismeret közöltetik az ifjakkal, mennyi a ne-

velés feladatánál, s a lelki erők, hűjalmok felélesztése, kiképzése czéljándi fogva lehet, sőt szükséges is. A számításnak, — mi eddig óriási mértékben túlmúltatott az ifjakra — eutan csak elemiére szorítokznak, a természettanból — mi szinte a számtan mértékével adatott — kisérletek fognak tétetni. — A nyelvek tanítását is más irányban fog történni, előbb — mint Lure Sándor méltó előkészítéssel megjejtvi egy már említett rópiratában — oly kevés eredményt tanítottak hazánkban a nyelveket, hogy azon állító, ki egy főkiskolában (nyelvet nem nevez meg) kegyes bökezéssel megalapít a classica irodalom tanszékét, megfordulna sírjában, ha tudná, hogy ott csak a declinatio és a aurostosok ismeretét haladnak. Nálunk ezután a nyelvek tanításában az irodalmi használatra lesz fordítva a főgyelem.

A gymnasiumi alsó osztályokban — mondja a terv — lehetőleg az osztály, — a felgyamasiban a szakterüzetet hozandó be. Ezen elv igen helyes is az erkölcsi vezetés szempontjából. A tanítványok pedig az algyamasiumban járleszedő, a felsőben bejelöltö leendő. És, mi a tanszabadsághoz nagyon méltó, az érettségi vagy az egyetemre lépési vizsgálat tulajdonlag írásbeli fog lenni, — föttárgyaló vétetvén a nyelvek elveit. Ki ne örvendene egész lelkéből ezen szép és korszerű eszmék valóstításának? Mi szívünk melyből üdvözöljük ez így lelkes munkásait.

Azonban nem hallgathatjuk el megjejtésüket sem. Öntanulásra buzdítás volna föfőzje a mi tantvervünknek, s ezt cözloza is minden intézkedésünkben. És mégis, az V-dik osztályban 30, a VI-dikban szinte 30, a VII-dikben 29, a VIII-ikben ugyanannyi óra fog tartatni! Azon osztályok vannak pedig így túlterhelve, melyeknek növendék már több önállósággal bírnak az önképzésre; — továbbá, a mellet, hogy ily sok az órák száma: a magya fogalmazásra a VII. és VIII-ik osztályban mégis csak havonként egyszer szenteltetik parányi idő, holott — mint a tanárok szomorúan tapasztalhatják — ifúságunknak a fogalmazási gyakorlatokra volna legnagyobb szükség, mit pedig épen a gymnasiumi osztályokban lehetne és kellene is legelzszerűbben eszközölni. Mert e nélkül nem várhatjuk a felsőbb tanuló ifjakot, hogy önálló tudományos buvárlatokat tessenek; különben is, az irály-gyakorlat nélkül egyoldalú maradna a gymnasiumi képzés. Szatmári Károly.

Ujdonságok.

A nagyélet ügyében. Több oldalról hallottam, hogy sok nő nem lévén meg felzsolította, nem veszté a sorsjátékhoz adományozásában. — Főlkérem tehát mindazokat, kik akarnak részt venni, hogy az időt rövidnek találják, mi munka elkészítésére, bármily ajándék-tárgyat hozzjan január 24-ikéig beküldeni szíveskedjenek; hogy a táncszertély előtt, mely febr. 1-jén leendő, a nyeregmények rendezetessenek. Gr. Bethlen Mikó Róza, elnök.

A nagyélet táncszertélyét febr. 1-jén tartja meg, azon okból, mert a városához nagytermet később át nem engedheti a tanács a sorozás miatt. Ezen táncszertélyen lesz a sorházas is. — Felhívjuk a t. c. közönséget, e jótékony czélú táncszertély iránti mind nagyobb részvételre.

A honvéd rokkantak menháza. — A honvéd rokkantak menháza január 24-ikéig adakozás: Kallós Kálmán ur 1 ft. Előbbi összeg 38 ft. összesen 39 ft.

A kereskedő ifjak által a színházban rendezendő táncszertélyen napja még bizonytalan; de hogy csakugyan lesz még kétséget nem szenved. A háts bizottmányi már meg is alakult, és pedig elköpé: Szepessy Antal (elnök), Lohmayer Matyás (titkár), Dalmi Kálmán, Érsek Lajos, Gál Ödön, Hochholzer Gyula, Huszár Károly, Führer Ernő, Janossy József, ifj. Kardos

szekulesolt kézzel, míg bal vállá fölött a szobrász-
nak finom arca tünt föl és szeméből a szerelemnek
egy fényes sugarat vetődött a festéssel foglal-
kozó leányka felé.

Az ablak alatti vadroszok ott künt kíváncsi-
lag hajlongtak az ablak tábláihoz, a bogarak és
lepkek csaknem beütök azokon át fejüket, s a
verebek is azt csévették egymásnak, hogy ott
bent a műteremben nem minden aképen történik
most, mint egykorok.

Anna tekintete azonban gyakran vesztelt
a gazdag molnár természetén, és ilyenkor el-ült
szép arczának konyolysága s csintalan mosoly vo-
nult el bájos ajkán.

Nem sok idő múlt így el, midőn fölkel
Smithers Anna, s oda lépve Gerhard mesterhez
ily szólt:

— Önnek szemei tekintésk meg előzőr e
művetem és itélen fölötté, jól sikerült-e?

Dow Gerhard jobb tenyerében helyezte el
azt a picziny képet, aminőt valaha mesteri kéz
csak festhetett, és bámulattal szemlélte azt. Azu-
tan fölemelte szeméit az igazgatón azt állott le-
ányára s mosolygva mondta:

— Gyermekek! Kegyed többet tud, mint
mennyire én taníthatom. Ily művet, mint ez, sem
én, sem senki az alföld festői közül nem képes
teremtetni. Nem tudom, ki volt titkon mestere, de
közönömet mondat nekí, a tiszteletre. Kegyed a
legművészebb minaturgenre-képet teremté azok
közül, melyeket valaha láttam!

Ezt mondta az öreg Smithers felé közele-
dett, aztán a molnárhoz, ki szeméit annyira me-
rezettette, amennyire csak tudta. Rómában szem-
lélték a képet mindnyájan, még Mieris is a többi-
nek a válla fölött. E babszem nagysága irhada-
rabra tisztán és finomul volt festve egy szemal-
lom, lapátjával a egy vaskos molnárral, ki Smaart
Lukácshoz tökéletesen hasonlított; lovak is ácsó-
rogtak ott, zsákokkal hátokon, továbbá taligák
és sok ember, lehetőleg összeszűsölve, de tisztán
kivethetőleg s minden egyes alak tökéletesen be-
végezve.

Akkor a szigorú biró imogy szólt:
— Igaza van e leányunk. Meglátszik rajta,

László, Kopp János, Klimó Aurél, Lázár Ferenc,
Rott Lipót, Szabó Kálmán, Vörös Imre.

Emittetük lapunk ujdonsági rovátá-
ján, hogy a Nyiregyházián megjelenő „Tiszavi-
dek” című hetilap kiadását ifj. Csáthy Károly a
váltakozásairól kedvezően ismert helybeli könyv-
kereskedő veszi át, most utolagosan értesítünk
eset, hogy Csáthy ur megváltoztatta szándékát s
határozottan visszalépett a vállalatot melynek
már kezdeményezése is zavart vala, mit eléggé
indokol amakét rendbeli előzetési felhívás, mely
hozzánk ugyanegy napról keltezte érkezett; az
egyiken Borky Imre, a másikon ifj. Csáthy Ká-
roly szerepelt mint kiadó. Melyik hát már az iga-
líz? — és ime e talány az egyik concursus vissza-
lépésével elvégre megjejtődött.

A nagyélet részéről folyó hó 2-án
tartott választmányi gyűlésben kö-
vetkező nyertek segélyezést.

1. Miklóss-utczán Sudi György házá-
lakó, 75 éves munká képtelen Kovács Sára má-
jusig havonként 1 ftrot.

2. Öt aprós gyermekével inséges helyzetre
jutott Láng Dóldzsárné 25 ftrot oly módon, hogy
ezt öszezge Ferenczy Alajosné választmányi tag
fogja időnként szakszégődni részletekben, a leg-
nékülözhetetlenebb kiadásokra kézbesíteni; egy-
szermind a választmányi tagok felhívattak,
hogy a gyermekek részére ruha neműek ajándék
utján leendő beszerzésről gondoskodjanak.

3. Világatlan Karsa Sándorné májusig ha-
vonként 3 ftrot; e mellett lehető orvosoltatása
iránt kísérlet fog tétetni.

4. Özv. Kis Lászlóné Szegedi Zsuzsanna,
szemeire nézve, s egyébként is elbetegesedett,
májusig havonként 3 ftrot; e mellett gyógyke-
lése végett intézkedés tétetett.

5. Tyukodi György 86 éves temetési költ-
ségeknek fedezésére. Ki időközben megelött, elő-
kilög utalványoztatott 4 ft., s ehez adott még 2
ft. és így összesen 6 ft.

6. Pap József elnyomorodott honvéd tűz-
mesternek, egyszer s mindenkorra 10 ft.

7. Anya nélküli, atyjától pedig elhagyott
árva Anygolas Irának, kik szegény s dologtehet-
etlen nagyanyja tart, havonként májusig 3 ft.

8. Özv. Kubancsek Ferencné, Tomosvári
Erzsébet, maga is chronikus, egy leánya pedig
gyógyvesz betegségen sínlóvén, gyógykezelés
iránt intézkedés tétetett, ezenkívül orvosság
szükséges forrás hátrahátása az ajtóból fölé fa
rendellettet.

9. Reiner Karolina 70 éves, szőlőtőle nyo-
morult májusig havonként 3 ftrot.

10. Panda Ferencné, a 1849-ik önvédelmi
harcból volt tábori orvos inségre jutott özege
egy éven át havonként 5 ftot, összesen tehát 60 ft.

11. Vagyontalan helyzetté jutott, s kereset
képtelen Agoston Sámuelné, májusig havonként 2 ft.
12. Elbetegesedett és kereset képtelen Ifjé-
s Ferencné, kinek férje is szélütés miatt dolog te-
hetetlené lett májusig havonként 2 ftot. e mel-
lett gyógykezelés iránt intézkedés tétetett.

13. Özv. Borsi Mihályné, Szabó Borbála 73
éves, betegeskedési, s agyott korra miatt kereset
képtelen májusig havonként 2 ftrot.

Szégyenlándóknak nem találtak: Korniza
Gáborné, Némethi Istvánné, Szokolánszkiné és
Koller Zsófia.

Kavalecskény, Vincze Mihályné, és Nagy
Józsefné, kirelmők teljesítése pedig, még felderít-
tendő körülmények miatt, fűgőben hagyattak.

* Ujházy Edét, városunk kedves em-
lék szülöttét, Ujházy Károly orvos fiát, mint egy
pesti illetékes lap értesül, — a nemzeti színház-
hoz akarják szerződötteni. A derek fiatal szim-
vez műnkis is fölépett régebben s átértett játé-
kára még most is sokan elevenen emlékeznek.

* A népszámlálásra vonatko-
zólag több oldalról hallottuk már, hogy a lak-
osság egy része nem értvén a népszámlálásnak

hogy szorgalommal tanult s ez elég... Smaart
Lukács, vesd ki ten fejedből e hercegnőt! Jól
mondta, hogy még több leány is van Gentben.
Anna csak hadd maradjon még itt — és feste-
gessen.

— Nem, nem! Vigyenek önpék engem is
magokkal, — szólalt most meg a szép leány vidá-
man, — én otthon is tudok festeni, csak az en-
gedtetésk meg nekem, hogy még egy v a l a k i
jöhessen velem, az aki tulajdonképen az én fő-
fő mesterm volt...

Es mielőtt az öreg még felelhetett volna,
Heers Jakab előrohant rejtékéből s a nagy öröm-
ből keletkezett zavartságában először is a vastag
molnár ölelte nyakon s oly hevesen s hosszasan
csókolta azt, míg csak Dow kacagva szét nem
választá őket egymástól.

Ekkor aztán egymást érték a kérdézőskö-
dések és feleletek, a nevetés, csodálkozás és sírás,
míg meg a két szerelmes egymást kézen
fogva az öreg elé állott, ki nem győzött bámulá-
tából tökéletesen magához térni.

Hát aztán ő is tud valami különösét
teremteti? — kérde végre Smithers, a fiatal
szobrászra mutatva.

— Kétségkívül! — válaszolt Mieris Ferenc
guyonosan, — ő a követ is meg tudja olvasztani,
és...
— És önnek leányát szeretni, — szakítá
meg a szép Anna s bájos kis fejevel atyjának
kebeléhez simul.

Mieris Ferenc pedig fogá Smaart Lukács
harját s kivettezte őt, hogy megmutassa neki a ley-
deni számlalmokat.

A későbbi híressé vált Heers Annának
ama kis genre-képet Gentben még most is mint
csodaművet mutogatják. Boldog örösten a szép
asszony még igen sok szép képet festett, de soha
sem kísérle meg többé a miniatúr-kép festését.

Amaz alkalom kép egy babszemnyi terüle-
ten, az egyetlen a maga nemében, egy volt csoda-
teremtőnényé közül a leghiresebb mesterek: —
Amor Istennek. Ujkéri.

Legközelebbi számunk a holnapi ünneppel pnteken este fog megjelenni.

